

Arkest. 79/17.3.2015

KOUVOLA, UTIN LINNOITUKSEN ESTEETTÖMÄN SI- SÄÄNKÄYNNIN RAKENTAMINEN JA ARKEOLOGINEN VALVONTA

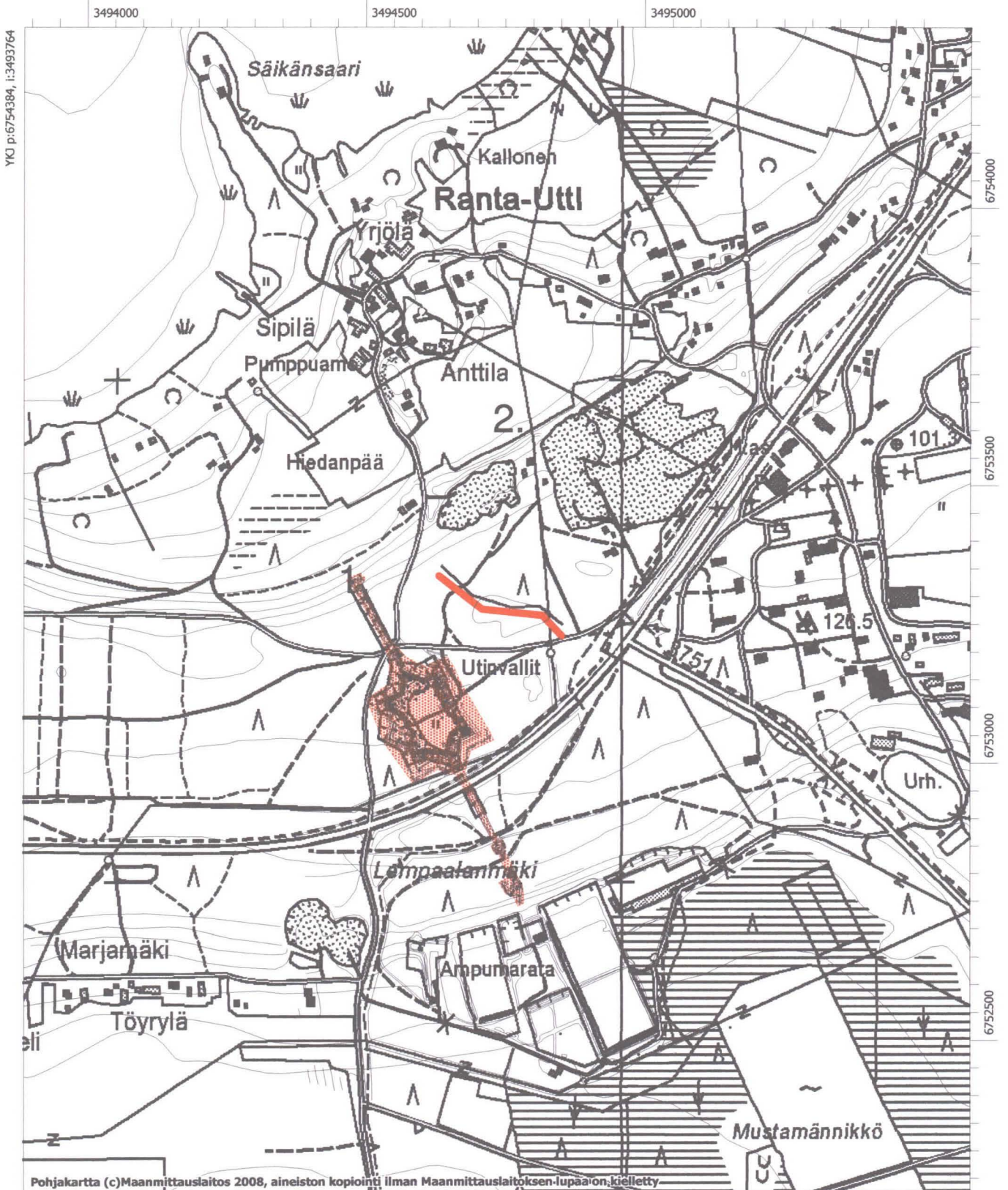
**Osuuskunta Sigillum
Markus Kivistö**

Arkisto- ja rekisteritiedot

MJ-rekisteritunnus	1000002085
Rauhoitusluokka:	1
Kunta:	Kouvola
Tilat ja omistajat:	909-402-5-12 Metsähallitus (Utin Leirialue) 909-402-5-13 Metsähallitus (Utin Leirialue) 909-402-5-14 Metsähallitus (Utin Leirialue)
Tutkimuksen laatu:	Konekaivuun valvonta
Ajoitus:	1700–1800-luku
Peruskartta:	PK 311311 Utti
Tutkimuslaitos:	Osuuskunta Sigillum
Tutkija:	FM Markus Kivistö
Kenttätöaika:	6.6.2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 25 m ²
Rahoittaja:	Museovirasto
Mustavalkonegatiivi:	F. 146573:1–5
Digitaaliset kuvat:	DG 2170:1
Löydöt:	KM 38835:1-X, Diariointipvm 11.7.2011
Tutkimushistoria:	Ahvenisto, Tapani: Utin linnoituksen inventointiker- tomus. MV/RHOA Laaksonen, J; Laalahti, T; tuokko, J. 1966: Valkeala, Utin linnoitus mittapiirustus 1966. MV/RHOA Laine, Veijo; Jama, Eero ja Heininen, Timo 1973: Valkeala, Utin linnoitus, mittausdokumentointi 1973. MV/RHOA Hakanpää, Päivi: Valkeala, Utin linnoituksen inven- tointi ja kartoitus 12.5.–23.5.2008. MV/RHOA
Alkuperäinen raportti:	Museovirasto

Valkeala

1. Utin linnoitus
2. Panssarieste

YKJ p:6754384, l:3493764

Pohjakartta (c)Maanmittauslaitos 2008, aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen-lupaa on kielletty

MK 1:10000

YKJ p:6752283, l:3495464

Sisällysluettelo

Arkisto- ja rekisteritiedot	2
Sisällysluettelo	4
Johdanto	5
Kaivuutyö ja havainnot	6
Lopuksi	7
Lähteet	8
Liitteet	
<i>Liite 1</i> <i>Mustavalkonegatiiviluettelo</i>	
<i>Liite 2</i> <i>Digitaalikuvaluettelo</i>	
~~<i>Liite 3</i>~~ ~~<i>Löytöluettelo</i>~~	
<i>Liite 4</i> ³ <i>Yleiskartta</i>	

Johdanto

Pietarin kivikilpi-hankkeen tavoitteiden mukainen esteetön kulku Kouvolan Utin linnoitukseen toteutettiin kesällä 2011. Hankkeen toteuttajana oli Museoviraston maisemanhoitoyksikkö. Kulku linnoitukseen on nykyään järjestetty alkuperäisen, itäisen porttiaukon kautta. Linnoituksen puoleista luiskaa jouduttiin madaltamaan kaivamalla vaaditun kaltevuuskulman (5 astetta) saavuttamiseksi. Työ tehtiin konekaivuuna, ja työn arkeologisesta valvonnasta vastasi FM Markus Kivistö Osuuskunta Sigillumista.

Kouvolan Utin linnake rakennettiin ns. Kustaan sodan 1788–1790 jälkeen osaksi linnoitusketjua, jonka tarkoituksena oli suojata Pietaria Ruotsi-Suomen uhkaa vastaan. Sodan aikana Ruotsin ja Venäjän joukot kävivät Utin kohdalla taistelun, joka päättyi venäläisten tappioon. Salpausselän tällä kohtaa kulki ylempi Viipurintie, joka oli molemmille osapuolille strategisesti tärkeä. Utin linnoitus rakennettiin harjun kapeimpaan kohtaan katkaisemaan vihollisen eteneminen tietä pitkin. Utti on pienin linnoitus kaksiosaisessa linnoitusketjussa, joka rakennettiin kenraali Aleksandr Suvorovin johdolla. Ensimmäiseen ketjuun kuuluivat Kymminlinnan, Liikkalan, Utin, Järvi Taipaleen ja Kärnäkosken linnoitukset. Toisen puolustuslinjan muodostivat Haminan, Taavetin ja Lappeenrannan linnoitukset (Hakanpää 2008). Utin linnoitus rakennettiin vuosina 1791–1792, mutta sen käyttöikä jäi muiden Suvorovin linnoitusten tapaan lyhyeksi, koska Venäjän keisarikunnan länsiraja siirtyi vuoden 1808–1809 sodan seurauksena satoja kilometrejä länteen. Venäjän keisarikunnan hitaasta reagoinnista kertoo jotakin se, että mm. Haminan ja Kymminlinnan linnoitustyöt jatkuivat vielä jonkin aikaa sodan jälkeen (Ahto 1974). Utin 1795 suunniteltu laajennustyö jäi niinikään toteuttamatta.

Myöhemmin linnoitusta on käytetty mm. armeijan harjoitusalueena, ja toisen maailmansodan aikaan sen valleille kaivettiin konekivääriasemia. Puolustusvoimat korjasi Utin valleja ja raivasi kasvustoa jo 1960-luvulla, mutta vasta 1983–1984 linnoituksessa tehtiin työllistämisvaroin laajempia korjaustöitä. Vuodesta 1990 linnoitus on ollut Museoviraston hoitokohde, ja 1992–1996 sen valleja korjattiin jälleen työllisyysvaroin. Vuonna 2007–2008 Museoviraston dokumentointiyksikkö kartoitti linnoituksen uudelleen, ja inventoinnin yhteydessä alueelle tehtiin sisäänkäynnin viereen kaksi koekuoppaa (Hakanpää 2008, 18). Varsinaisia arkeologisia kaivauksia ei linnoituksessa ole koskaan tehty.

Kuva 1. Linnoituksen sisäänkäynti ennen töiden aloittamista: kaivinkone odottaa vuoroaan. Kaivettava osuus ulottui pengermuurin sisäkulmasta n. 7 m linnoituksen sisäpuolelle. Linjakeppi osoittaa kaivettavan alueen alkuperäistä länsirajaa.

Kaivuutyö ja havainnot

Linnoituksen läntisen sisäänkäynnin profiilia kaivettiin suunnitelman mukaan noin kuusi metriä kivisen pengermuurin sisäkulmasta mitattuna (Kuva 1, kartta). Suurin kaivaussyvyys oli n. 20 cm maanpinnasta. Tarkistusvauituksen jälkeen kaivantoa laajennettiin länteen vielä noin 1,5 m luiskan tasoittamiseksi. Kaivetun alueen laajuus oli n. 25 m². Kaivettu maamassa kuljetettiin linnoituksen itäpuolisen parkkipaikan viereen, jossa se seulottiin 10 x 10 mm seulalla. Kaivettaessa ei alueella havaittu minkäänlaisia kiinteitä rakenteita kuten kiveystä (ks. Hakanpää 2008, 27). Kaivaessa otettiin talteen koukkumainen rautaesine (KM38835:1), joka saattaa liittyä sisäänkäynnin sulkeneeseen porttirakenteeseen. Löytöinä tuli lisäksi joitakin rautaesineitä tai niiden katkelmia, lasinpaloja sekä yksi pala punasavikeramiikkaa. Selkeästi moderneja löytöjä ei tallennettu. Tallennetut lasinpalat ovat vihreää paksua pullolasia, joka on linnoituksen käyttöajankohdalle tyypillistä. Ainoa keramiikan palanen on myös 1700–1800 -luvun keramiikalle tyypillisesti paksu (5-6 mm), ja siinä on säilynyt vähäinen nokare tummaa lasitetta.

Kulttuurikerros linnoituksen sisäänkäynnin kohdalla osoittautui ohueksi. Hiekkansekaisen pintaturpeen alla on paksuudeltaan 3-5 cm:n paksuinen harmaanruskea hiekkakerros, jonka alla on paikoin tummempi, n. 2-5 cm paksu noensekainen hiekkakerros. Näiden alla on luontainen, tiivis hiekkamoreeni. Kerros paksunee kohti itäistä valliallen kaivannon itäpäässä noin 15 cm vahvuinen. Havainnot dokumentoitiin valoku-

vaamalla mustavalkofilmille ja digitaalikameralla (Nikon FE2 ja Nikon D90). Kaivutyön jälkeen polku tasoitettiin ajamalla siihen 14 m³ kivituhkaa, jolla notkelman pohjaa nostettiin n. 40 cm ja kaivanto täytettiin. Tarkistusvaaituksessa sisäänkäynnin nousukulmaksi saatiin noin 3%; esteettömän sisäänkäynnin suurin nousu saa olla 5%.

Kuva 2. Kaivannon pohjoisprofiilissa näkyy pintaturpeen alla tumman harmaanruskea hiekkakerros, jonka alla on ohuita tummempia laikkuja. Luontainen, kellanruskea hiekkamoreeni on näiden alla. Kiinteitä rakenteita, kuten kiveyksiä ei kaivetulla alueella havaittu.

Lopuksi

Utin linnoituksen esteettömyyden parantamiseksi tehty kaivanto ei tuonut mukanaan suuria yllätyksiä. Linnoitus oli käytössä kohtuullisen lyhyen ajan, eikä suunniteltuja laajennuksia toteutettu. Alkuperäisistä suunnitelmista tiedettiin rakennusten sijainti suhteellisen tarkkaan, joten sisäänkäynnin kohdalta ei odotettu tulevan kiinteitä. Kaivaessa tavatut kivet vaikuttivat enemmänkin sattumanvaraisilta maakiviltä kuin kiveyksen jäänteiltä. Maamassaa seulottaessa tuli joitakin moderneja löytöjä kuten pullolasia ja nauloja, joita ei otettu talteen. Muuten löytöaineisto oli niukka mutta tyypillinen: rautanauloja ja rautaesineen katkelmia, keramiikkaa ja pullolasia. Muurirakenteisiin ei koskettu työn yhteydessä.

Kuva 3. Utin esteetön sisäänkäynti valmiina. Kivituuhkaa levitettiin hieman kaivantoa pidemmälle pykälien välttämiseksi.

Lähteet

Ahto, Sampo: Kaakkois-Suomen vanhat maalinnoitukset. Hamina–Lappeenranta–Loviisa- Taavetti–Kymnlinna–Kärnäkoski–Utti. Helsinki 1974.

Hakanpää, Päivi: Valkeala, Utin linnoituksen inventointi ja kartoitus 12.5.–23.5.2008. Museovirasto, Rakennushistorian osasto. Julkaisematon raportti 2008.

Kouvola, Utin linnoituksen arkeologinen valvonta 2011

Liite 1

Mustavalkonegatiiviluettelo

Markus Kivistö 2011

F. 146573:1–5

Päänumero	Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Tyyppi	Koko
F. 146573	1	Kouvola	Utin linnoitus	Porttiauikko ennen töiden aloittamista	E	MK	6.6.	MV	Kino
F. 146573	2	"	"	Porttiauikko ennen töiden aloittamista	W	"	6.6.	MV	Kino
F. 146573	3	"	"	Kaivannon pohjoisprofiili	S	"	6.6.	MV	Kino
F. 146573	4	"	"	Kaivannon laajentaminen länteen	SW	"	6.6.	MV	Kino
F. 146573	5	"	"	Porttiauikko työn valmistuttua	W	"	6.6.	MV	Kino

Kouvola, Utin linnoituksen arkeologinen valvonta 2011

Liite 2

Digitaalikuvaluettelo

Markus Kivistö 2011

Päänumero	Alanumero	Kunta	Kohde	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm	Tyyppi
DG 2170	1	Kouvola	Utin linnoitus	Porttiaukko ennen töiden aloittamista	E	MK	6.6.	Digitaali
DG 2170	2	"	"	Kaivannon pohjoisprofiili	S	"	6.6.	Digitaali
DG 2170	3	"	"	Kaivannon laajentaminen ja tasoitus	SW	"	6.6.	Digitaali
DG 2170	4	"	"	Kaivannon laajentaminen ja tasoitus	SE	"	6.6.	Digitaali
DG 2170	5	"	"	Kivituhkan levitystä	S	"	6.6.	Digitaali
DG 2170	6	"	"	Kivituhka odottaa tasoittamistaan	E	"	6.6.	Digitaali
DG 2170	7	"	"	Porttiaukko työn valmistuttua	W	"	6.6.	Digitaali

3494800
6753600

KK1 Koekuoppa1.
KK2 Koekuoppa2.

Kouvola

Mittausdokumentointi
DOKUMENTOINTIYKSIKKÖ
Tekijät: I. Kurri, P. Malm, P. Sihvonen
T. Uuksulainen, P. Hakanpää

Mittauspiirustus
Yleiskartta
Utin linnoitus

MK 1:2000
PV 19.12.2008
KKJ N60

Número
1.

Lisäys M. Kivistö 2011